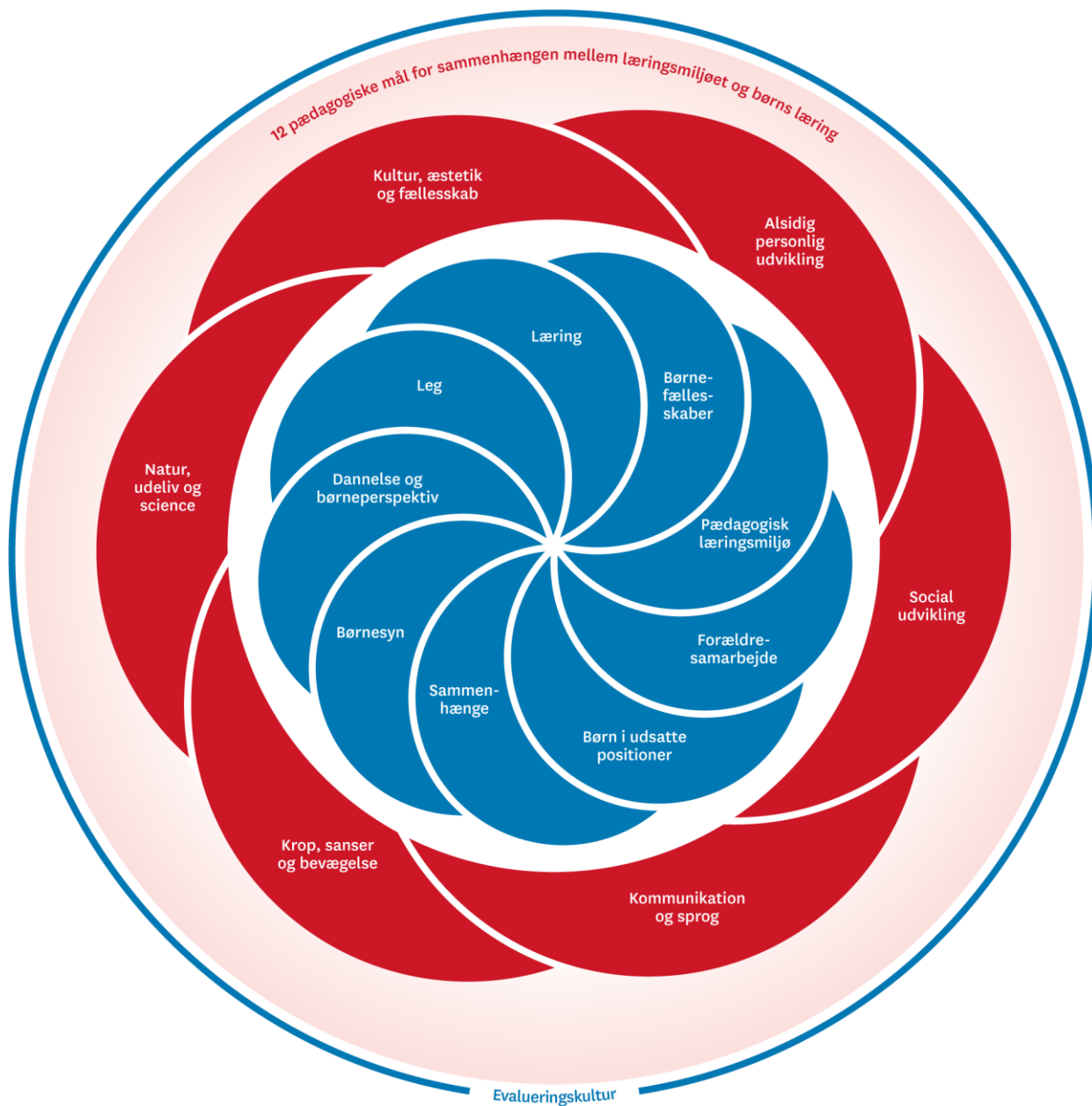

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Kasserollen 2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Hvem er vi?

Børnehuset Kasserollen er en kommunal integreret institution opført i 1998. Vi ligger i den sydlige del af Espergærde.

Vi bor i et dejligt stort og lyst hus, med rigtig gode fysiske rammer, gode faciliteter, grupperum og 3 store fællesarealer. Kasserollen er handicapvenligt indrettet - både inde og ude.

Udearealerne er opdelt, så hvert team og gruppe har sin egen legeplads, med mange muligheder for leg, bevægelse, aktivitet og fordybelse.

Vi har kort afstand til den dejlige natur i Espergærde, som benyttes flittigt.

I Kasserollen er børnenes trivsel og læring gennem hele dagen i centrum. Vores kerneopgave er børnenes udvikling, både socialt, følelsesmæssigt, fysisk og intellektuelt, for at sikre optimale forudsætninger for udvikling af livsduelighed.

Som medarbejdere er vi stolte af vores fag, vi arbejder inkluderende, vi reflekterer og dokumenterer vores arbejde, og vi lægger stor vægt på et tæt og godt samarbejde med forældrene.

Kasserollen er en meget mangfoldig institution, både blandt personaler og børn. Vi har både børn og personale af mange forskellige nationaliteter og børn med fysisk handicap. Det smitter af på dagligdagen. Børnene lærer lynhurtigt, at vi er forskellige og dermed kan vi benytte forskelligheden som en ressource i vores hverdag. Dette er med til at skabe de bedste betingelser for at udvikle rummelige og inkluderende børn.

Vi er ikke produkt-orienterede, da vi hele tiden har fokus på processen samt muligheder frem for begrænsninger. Det gør vi ved at have fokus på det enkelte barn, dets kompetencer og færdigheder.

I vores hverdag taler vi meget om at øve sig. Børnene skal øve sig i at se, om deres kammerater er i legehjør. De skal øve sig i at vente på tur. Nogle skal øve sig på ikke at slå, når de bliver frustrerede osv. Vi er en meget rummelig institution og har heller ikke millimeterdemokrati.

Børnene lærer, at nogen har behov for noget, og andre for noget andet, og at alle skal tilgodeses, men ikke nødvendigvis på samme måde.

Vi prioriterer bevægelse, motorik og udendørs aktiviteter og i den forbindelse har vi også en bevægelsesambassadør i huset.

I Kasserollen har vi et værdigrundlag, som bygger på tryghed, gensidig respekt, nysgerrighed og dialog samt humorstråler. Det kan I læse meget mere om på vores hjemmeside.

kasserollen.helsingor.dk

Børnehuset Kasserollen er et godt sted at være for børn og voksne. Vi har et godt børnemiljø og et godt arbejdsmiljø med lavt sygefravær.

Vi har for nyligt gennemgået en spændende forandringsproces - b.la. en udvidelse med endnu en afdeling.

Det vil sige, at vi nu består af tre afdelinger; Vimmerby (tidl. vuggestue), Lønneberg (tidl. børnehave) og Bulderby (den nye afdeling).

Både Vimmerby og Lønneberg består af 3 grupperum samt et fællesrum og Bulderby består af 4 grupperum samt et fællesrum.

Hver afdeling udgør et team af voksne og med børn fra 0-6 år.

Et grupperum med de til enhver tid yngste børn (to i Bulderby).

Et grupperum med de mellemste.

Et grupperum med de ældste.

Altså således:

Vimmerby:

Muslungerne – de yngste (0- ca. 2 år)

Krabberne – de mellemste (ca. 2- ca. 4 år)

Blæksprutterne – de ældste (ca. 4-6 år)

Lønneberg:

Ællingerne – de yngste (0- ca. 2 år)

Uglerne – de mellemste (ca. 2 – ca. 4 år)

Pingvinerne – de ældste (ca. 4-6 år)

Bulderby:

Larverne – de yngste (0- ca. 2 år)

Brumbasserne - de yngste (0- ca. 2 år)

Muldvarperne - de mellemste (ca. 2 – ca. 4 år)

Bjørneungerne – de ældste (ca. 4-6 år)

Tanken er, at børn (og forældre) har hele deres kasserolleliv i blot én afdeling – dvs., at vi undgår et skift til en anden afdeling (f.eks. fra vuggestue til børnehave)

Det lille barn starter i gruppen med de til enhver tid yngste børn og rykker til den næste gruppe når forældre og personale sammen vurderer, at det er klar til det. Det samme gælder rykket til gruppen med de ældste.

Vi er gået bort fra selve 'vuggestue/børnehave'-konceptet og tager i stedet udgangspunkt i det enkelte barns behov således, at vi bedre kan møde barnets behov for enten nye udfordringer eller for mere tid til at blive klar til samme. F.eks. kan man have alderen til at rykke videre men man rent

følelsesmæssigt/kognitivt/socialt/motorisk ikke er klar og dermed har brug for lidt længere tid til at øve sig/modnes.

Vi tror på, at vi på denne måde kan skabe en stor institution med fordelene ved at være store.

Fx sparring med mange forskellige pædagoger/medhjælpere med hver deres kompetenceområder, vidensdeling, større økonomisk råderum, mulighed for at hjælpe hinanden i dagligdagen, da tidspunktet for spidsbelastningen varierer alt efter hvilken aldersgruppe man arbejder med.

Samtidig får vi fordelene ved at være en lille institution (en slags 'institution i institutionen', det er blot en væg, der skiller de forskellige aldersgrupper – således, at det lille barn bliver bekendt med alle voksne i afdelingen.)

De forskellige grupper er forsøgt bedst muligt placeret således, at de kan dele legeplads med anden gruppe på samme alder i et andet team. Således (og ved andre tiltag) vil vi fremme oplevelsen af at være ÉT HUS.

Alle afdelinger vil arbejde efter den samme struktur og de samme pædagogiske principper.

I den nye afdeling er de fysiske rammer lavet således at det skaber uforstyrrede rum, dvs. at der ikke er lavet gennemgangsrum samt at garderoberne er flyttet ud i fællesrummet. Dette er med til at skabe en mere sammenhængende hverdag for barnet, hvor det har mulighed for at lege uforstyrret og dermed fordybe sig. En del af de fysiske ændringer, som er nødvendige i de 'gamle' afdelinger, vil vi foretage gradvist med vores eget budget, således at vi opnår samme mulighed for uforstyrrede rum.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

De fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børn lærer, trives og udvikler sig i gode dagtilbud, hvor der er høj kvalitet i det pædagogiske arbejde. Den viden bruger vi aktivt når vi i Kasserollen vurderer og udvikler den pædagogiske praksis. Derfor har vi en fælles definition af, hvad kvalitet i dagtilbud er. Vi definerer pædagogisk kvalitet som fire samlede forhold: Livsduelighed, nærværende samspil, børnefællesskaber samt forældresamarbejde.

Børnesynet i Kasserollen tager udgangspunkt i FN's børnekonvention, hvor der er fokus på barnets ret til leg, indflydelse og medbestemmelse. Derfor værner vi om børns ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt tempo.

Legen er central i børnenes hverdag. Legen er en lystbetonet aktivitet, hvor børnene leger for at have det sjovt. Gennem legen kommer læring, og det er et vigtigt udgangspunkt for vores forståelse for børns læring. Vi vægter læring gennem leg og ud fra barnets interesser. Hertil skaber vi nogle børnefællesskaber, hvor børnene får mulighed for at udvikle sig, gennem legen.

Fri leg er personalets mulighed for at lave observationer, at få øje på hvor barnet er udviklingsmæssigt, tegn på læring, hvad der sker i barnet samt hvad barnet er optaget af.

Når vi observerer børnenes leg har vi et ansvar for at være opmærksom på hvad legen har brug for, fx om den har brug for guidning fra en voksen m.m. Det er her vigtigt, at den voksne er opmærksom på sin positionering og kan vurdere om man skal gå foran, ved siden af eller bag ved legen – således, at man understøtter legen i stedet for at overtage den og dermed kommer til at ødelægge børnenes lyst til legen.

I Kasserollen er der aldrig "bare leg" da hverdagen er et virvar af læring hele tiden, for uddybning, se bilag 1, 2 og 3 der beskriver hverdagens mange læreprocesser i hhv. mindste-, mellem- og storegruppen.

Vi har fokus på at drage omsorg for børnene og samtidig stimulere og udfordre børnene for at understøtte deres trivsel, læring, udvikling og dannelse. Børn opfattes grundlæggende som kompetente og selvstændige individer, samtidig med, at de har brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra voksne. Vi ser børnene som aktive medskabere af egen læring og udvikling inden for de rammer, vi som voksne har defineret.

I hverdagens rutiner finder meget læring sted. Derfor er de struktureret således, at alle børn har mulighed for deltagelse og læring. Børnene bliver set, anerkendt og mødt som individ og som en del af fællesskabet. Hertil er der ingen, der forventes at kunne præstere over evne.

Pædagogisk læringsmiljø

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger."

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Det pædagogiske læringsmiljø er børnenes hverdag i dagtilbuddet fra det øjeblik de træder ind i institutionen om morgenen og til de går hjem om eftermiddagen. I Kasserollen arbejder vi på at etablere et pædagogisk læringsmiljø gennem hele dagen, der med leg, aktiviteter og rutiner giver børnene de bedste betingelser for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Vi har fokus på at skabe læringsmiljøer, der indbyder til leg, nysgerrighed og engagement hos børnene. Vi arbejder med

de fysiske rammer og er opmærksomme på, hvilken betydning indretning har for børnenes muligheder for engagement og fordybelse i leg og læring, da det at dække op til leg, er med til at skabe rammerne for et godt læringsmiljø

Vi støtter op om, og hjælper børnene med at udvikle legen.

Vi fylder så meget læring på hverdagen som muligt, gennem de daglige rutiner/opgaver. Hertil skaber vi mulighed for deltagelse og dannelse af relationer til både børn og voksne, det gøres bl.a. gennem struktur og opdeling i mindre grupper. Dette er også med til, at vi kan støtte op om løsning af konflikter. Ydermere har vi fokus på et godt forældresamarbejde, da det er med til at skabe trivsel og trivsel er med til at skabe et godt læringsmiljø. Se bilag 1 og 2.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Pædagogisk kvalitet i dagtilbud forudsætter et godt forældresamarbejde. Derfor er den gode kontakt mellem forældre og dagtilbud højt prioriteret i Kasserollen.

Det gælder både det daglige samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel, udvikling og læring og samarbejdet via bestyrelser. Vi har en engageret forældrebestyrelse som vi inddrager og involverer en del omkring større tiltag, hverdagspraksis m.m. Fx har forældrebestyrelsen stået i spidsen for en hygiejne-kampagne, hvor de ikke bare bredte budskabet ud, men også uddelte sange, foldere, skilte, klistermærker m.m.

Vores samarbejde er forpligtende og samskabende. Det er vigtigt, at man som forældre oplever tydelighed, gennemsigtighed og tryghed. Vi har en grundlæggende forståelse af og respekt for, at det er forældrene, der kender barnet bedst og at vi i samarbejdet kan benytte forældrenes viden om barnet kombineret med vores faglige viden og sammen udrette noget godt. Ud over den daglige dialog er en del af vores forældresamarbejde formaliseret gennem møder fra barnet starter i dagtilbuddet og til det skal videre i skole og SFO. Det kan fx være velkomstsamtale, godt-i gang-samtale, sprogsamtale, overleveringssamtale eller LØFT – Løsningsfokuseret indsats. LØFT giver os mulighed for at være nysgerrig på barnet og forældrene, det handler om tidlig indsats og om at sætte nogle klare mål. Derudover tager det udgangspunkt i det barnet er god til, se mere

her: <https://formidlinghelsingor.alldialogue.dk/p-5-0-1.php>. Som forældre kan man altid kontakte dagtilbuddet, hvis man ønsker en samtale om ens barns trivsel eller udvikling.

Hvis vi har brug for andre fagpersoners vejledning inviterer vi til et dialogmøde med relevante samarbejdspartnere.

I Helsingør Kommune bruger alle dagtilbud Aula. Aula er et online kommunikations- og registreringsværktøj, der giver overblik over de informationer, der knytter sig til børnene og dagligdagen. Aula har et eget forældremodul. Her gives beskeder, nyheder, information om arrangementer osv. Hvis i vil vide mere om forældresamarbejde i Kasserollen, kan i med fordel tage et kig på vores hjemmeside, hvor i finder information om forældresamarbejdet, forældrebestyrelsen m.m. – siden finder i denne adresse: kasserollen.helsingor.dk

---

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Helsingør Kommune arbejder vi efter planen Inkluderende læringsmiljøer for børn og unge i Helsingør Kommune. Her er de overordnede mål at styrke dialogen og samarbejdet blandt professionelle og forældre på børne- og ungeområdet, at styrke de professionelle kompetencer og deres evalueringskultur, at styrke den forebyggende indsats, samt at styrke børnenes læring, faglighed og trivsel som forudsætning for inklusion. På skole- og dagtilbudsområdet udmøntes målene i fem indsatsområder: 1) Fælles sprog og ensartede tilgange, 2) overgange, 3) elevfravær, 4) kompetencer og videndeling i en ny organisering og 5) strategier og værktøjer som understøtter arbejdet med inkluderende læringsmiljøer.

Udsatte positioner er ikke nødvendigvis børn, der kommer fra udsatte familier, det kan også handle om udsathed i hverdagen, hvis barnet fx er ked af det HVER morgen når det bliver afleveret, hvis barnet er i konflikter, hvis barnet ”kun” vil lege med ét bestemt barn m.m. Så udsathed har flere aspekter og handler ikke om at der er ”noget galt” med barnet.

Børn i udsatte positioner føler ikke nødvendigvis at de er i en udsat position, dette skyldes bl.a. at vi i Kasserollen ikke har en forventning om, at nogen skal præstere over evne, så vi er villige til at

gå meget langt for, at et udsat barn skal føle sig inkluderet i fællesskabet og 'ok'. Samt at forståelse, accept og respekt for forskellighed er i højsædet, vi ser forskellighed som en ressource, og fokuserer på at skabe et miljø hvor alle føler sig accepteret og velkommen.

Som en del af indsatsområderne er den løsningsfokuserede tilgang LØFT implementeret i kommunen. I Kasserollen arbejder vi med LØFT, fordi vi arbejder med tidlig indsats. Hertil mener vi også at det er et godt afsæt til samtalen, da der fokuseres på hvad barnet er god til og hvordan vi kan støtte op om det og bygge videre på det, se bilag 4. Derudover anvendes Tværfagligt Forum og Børnelinealen. Tværfagligt Forum er en samtale omkring et eller flere børn med fast deltagelse af leder, sprogvejleder/primær pædagog, talepædagog og en psykolog. En gang i kvartalet deltager også sundhedsplejerske og socialrådgiver. Børnelinealen er et tværfagligt værktøj, der hjælper os med at forstå barnets trivsel og udvikling i samarbejde mellem Center for Dagtilbud og Skoler og Center for Børn, Unge og Familier. Børnelinealen tager afsæt i en anerkendende og løsningsfokuseret tilgang. Børnelinealen bruges til at tydeliggøre hvorvidt nogle børn har brug for særlig hjælp og støtte i en periode, og i givet fald hvilken, se bilag 4.

Overgangsindsatsen skal være med til at sikre en tidlig og forebyggende indsats med særlig fokus på tosprogede børns sproglige udvikling. I dagtilbuddene har alle medarbejdere fokus på at skabe inkluderende læringsmiljøer. I Center for dagtilbud og skoler er ansat inklusionsvejledere som også kan inddrages ved behov.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I Helsingør kommune samarbejder vi om at give børn gode og sammenhængende overgange fra hjem til institution og mellem daginstitution, skole, SFO og fritidsklub.

Inden børnene starter i skole skal de forberedes grundigt og i god tid. Børnenes egne forestillinger og fortællinger om skolen bringes i spil og erstattes af konkret viden gennem samtaler og besøg

på skolen. Derigennem får de godt kendskab til, hvem de kan møde i nye omgivelser, og hvordan lokaler og bygninger ser ud i SFO og skole. Vi voksne omkring barnet mødes og deler viden og information for at sikre os den bedste overgang. Vi har i kommunen udarbejdet en pjece om overgangen fra dagtilbud til SFO og skole som kan læses [her](#).

Bjørneungerne, Pingvinerne og Blæksprutterne (Grupperne med de ældste børn) arbejder målrettet på at styrke de kompetencer, som er vigtige at have når man skal starte i skole. Børnene deles op efter interesser, relationer og nærmeste udviklingszone – således, at aktiviteterne er målrettet det enkelte barns niveau, se bilag 3

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Kasserollen benytter vi lokalsamfundet, som en del af de læringsmiljøer barnet begår sig i. Herunder er der bl.a. tale om at vi besøger biblioteket, Nyruphus, museer fx Louisiana, skolen, Flynderupgård, Gurredam, kulturinstitutioner og så benytter vi selvfølgelig den omkringliggende natur.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I Kasserollen arbejder vi med det fysiske, psykiske og æstetiske læringsmiljø hele dagen, hver dag.

Vi har nogle gode fysiske læringsrum, som bl.a. afspejler sig i de indbydende legemiljøer vi har indrettet på stuerne og i fællesrummene. Der er skabt rum i rummet, som kan være med til at understøtte det psykiske og æstetiske læringsmiljø. Dette skyldes, at vi dækker op til leg, således at det bliver overskueligt, indbydende og noget der er lige til at gå til. Det giver børnene mulighed for fordybelse og ro til legen, så legen kan udvikle sig, så barnet kan udvikle sig. Derudover har vi en

god legeplads, til alle teams (Nogle er stadig under konstruktion og/eller ombygning pga. udvidelsen). De er store og med rig mulighed for gode lege.

Desuden er vi en skofri institution, dvs. at der er rent og pænt og børnenes læringsmiljø understøttes, da det skaber mulighed for leg og aktivitet alle steder.

For at støtte op om det psykiske læringsmiljø, har vi i Kasserollen fokus på det nærværende samspil med børnene og derudover arbejdes der med Fri for Mobberi.

Vi er opmærksomme på de æstetiske indtryk et barn får, når det bevæger sig rundt i Kasserollen. Det handler både om legemiljøerne, hvordan de er indrettet og legetøjet opstillet, men det handler også om børnenes egne projekter. Hvert år har vi i en kunstuge i hele huset på tværs af grupper. Her arbejdes der ud fra et tema og så kan børnene ellers få lov til at lave kunst. Når projektet afsluttes udstilles børnenes kunstværker i institutionen, fx hænges billeder op på væggen i gangen, eller i fællesrummet, eller skulpturerne udstilles i vinduet. Det giver børnene mulighed for at vende tilbage og tale om deres projekter, om processerne og hvilke af deres venner de lavede det med. Når barnets projekter udstilles bidrager det til barnets videre læring, da bearbejdningsprocessen forlænges og det kan bruges mere tid på at tale om det, kigge på det, mærke det m.m. Det er med til at vise æstetikens vigtighed i det pædagogiske arbejde, både projekter, men også fysisk indretning.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

I Kasserollen har vi indrettet hverdagen og rutineopgaver, således at det specielt er her der finder læring sted, da det er i hverdagssituationer, at børn lærer bedst.

Vi er en meget mangfoldig institution, som ser forskellighed som en ressource, hvilket er med til at styrke børnenes selvfølelse, gøre dem til små individer, som kan se styrken i at være sig selv, at være den man er. Fx når man skal på legepladsen, skal man have tøj på, turde gøre det selv, tro på sig selv og udfordre sig selv. Det samme gør sig gældende i relationsdannelsesprocesserne børnene gennemgår når de får nye venner.

I Kasserollen er vi opmærksomme på de voksnes positionering, altså at alle ved hvornår man skal gå foran, gå ved siden af og gå bagved, for at støtte op om børnenes leg og fællesskaber. Nogle gange er der behov for at den voksne tager styringen, sætter legen i gang, andre gange kan det være nok at guide børnene i legen eller der er brug for at den voksne er en del af fællesskabet og i nogle tilfælde er det nok at den voksne går bagved, observerer og står klar med en hjælpende hånd ved behov.

I hverdagens læringsmiljø skaber vi mulighed for, at børnene kan lære at forstå og mærke egne behov og følelser samt understøtter barnets mulighed for at sige til og fra samt indgå i relationer og fællesskaber.

For at understøtte barnets alsidige personlige udvikling i hverdagen, lægger vi vægt på at inddele børnene i mindre grupper. Dette er med til at understøtte børnefællesskaberne, at fokusere på det enkelte barn samt tid til fordybelse og nærvær. Hertil er det ligeledes med til at skabe deltagelsesmuligheder for børn i udsatte positioner.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

I Kasserollen har vi indrettet hverdagen og rutineopgaver, således at det specielt er her der finder læring sted, da det er i hverdagssituationer, at børn lærer bedst, samt her de voksne har mulighed for at få øje på børnenes kompetencer.

I Kasserollen sætter vi rammen for, at børnene udvikler sociale handlemuligheder og deltagelsesformer, som er tilstede i sociale fællesskaber.

Vi lægger vægt på, at ingen børn skal præstere over evne, at møde dem hvor de er og dermed skabe de bedst mulige betingelser for udvikling. I Kasserollen vægter vi at skabe et læringsmiljø, som giver alle børn mulighed for deltagelse i fællesskaber. Det er både i aktiviteter, lege og rutinesituationer, fx når vi gør os klar til at gå på legepladsen. Her ser barnet sig selv som en del af noget, en del af fællesskabet. Dette er bl.a. ved at se de andre, få øje på, at man gør noget sammen, ved siden af hinanden og i fællesskab.

Vi er en meget mangfoldig sammensætning af både børn og voksne. Dette betyder også, at vi ser forskellighed som en ressource, hvilket er med til at skabe mangfoldige, rummelige og inkluderende børn, med forståelse for, at vi hver især kan bidrage med noget til fællesskabet.

I Kasserollen er deltagelse og medindflydelse to vigtige aspekter af børnelivet. Deltagelse skaber trivsel og udvikling. Det er vigtigt for barnet at opleve, at det har en stemme, at barnets mening betyder noget, at opleve en demokratisk hverdag. Dette opnås på flere forskellige måder, da børnenes kompetencer spænder vidt fra de er 0 år til de er 6 år. Vi skaber medindflydelse ved, at børnene direkte er involveret og fx kommer med forslag eller tager valget eller ved at sætte os i børnenes sted, at tage børneperspektivet og følge deres interesser og behov.

I arbejdet med børnenes sociale udvikling støtter vi børnene i at udvikle empati og relationer. Empati udvikles allerede fra barnet er meget lille og derfor arbejder vi med dette i relationerne, hertil arbejder vi også med Fri For Mobberi.

Den verden vi sender børnene ud i, kræver at de har stærke sociale kompetencer, derfor er dette i højsædet i arbejdet med børnene i Kasserollen.

For at understøtte barnets sociale udvikling i hverdagen, lægger vi vægt på at inddele børnene i mindre grupper. Dette er med til at understøtte børnefællesskaberne, at fokusere på det enkelte barn samt tid til fordybelse og nærvær. Hertil er det ligeledes med til at skabe deltagelsesmuligheder for børn i udsatte positioner.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

I Kasserollen har vi indrettet hverdagen og rutineopgaver, således at det specielt er her der finder læring sted, da det er i hverdagssituationer, at børn lærer og udvikler sig bedst. Et eksempel på, at sproget understøttes hele dagen, er når vi er på vej på legepladsen. Her er der meget kommunikation, hvor de voksne sætter ord på, har dialog med børnene, børnene har dialog med hinanden og der benyttes mimik og kropssprog. Ligeledes er vi bevidste om børn der ikke kan sproget, som fx i denne situation ville forholde sig passiv, at den voksne her også tør bruge ord barnet ikke nødvendigvis kender, for at udfordre barnet og lære det noget nyt og guide barnet i takt med, at der sættes ord på.

I alt hvad vi gør med børnene, benytter vi kommunikation og sprog, da enhver interaktion indbyder til udvikling af dette. Det er bl.a. ved at sætte ord på, være nysgerrige på børnene, at lytte m.m.

Vi er opmærksomme på, at alle voksne er sproglige rollemodeller og dermed er vi i hverdagen, i interaktioner med børn eller voksne opmærksomme på hvordan vi taler til og med hinanden. Dette er bl.a. også fordi sproglige gode rollemodeller skaber et sprogligt rigt miljø, som stimulerer børnenes sproglige kompetencer.

I Kasserollen, har vi også et ansvar for at klæde forældrene på til at være gode sproglige rollemodeller.

Personalet i Kasserollen skaber læringsmiljøer hvor kommunikation og sproget tilegnes i nære relationer med børn og voksne. Dette skyldes bl.a. også, at børnenes kommunikative evner udvikles i interaktionerne. Hertil understøtter fællesskaberne også dette, da interaktionerne børnene imellem også har indflydelse på barnets sproglige udvikling.

I Kasserollens hverdag prioriterer vi at danne mindre grupper, da det indbyder til sproglig udvikling. Der er større mulighed for, at barnet kan udtrykke sig, blive hørt, lytte m.m. og ligeledes er der også større mulighed for interaktioner, længere interaktioner både mellem børn og voksne. Det er

nemlig vigtigt med mange interaktioner i løbet af en dag, da disse udfolder sproget. Det er ligeledes her vi har mulighed for at observere, hvis der skulle være børn med særlige udfordringer.

I Kasserollen benytter vi bl.a. læseleg, de obligatoriske sprogvurderinger og sproggrupper til at intensivere arbejdet med børns sprog, ligeledes benytter vi sprogtrappen til at give et billede af hvad man skal være særligt opmærksom på. Ydermere benytter vi nogle sprogstrategier som fx turtagning, at man skal bestræbe sig på at have 5 turtagninger i interaktionen med barnet og give det tid og plads til at deltage i samtalen.

I Kasserollen er sprog noget vi tilbyder - ikke noget vi afkræver.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

I Kasserollen har vi indrettet hverdagen og dens rutiner således, at læringen finder sted i aktiviteter og hverdagssituationer. Dette indebærer bl.a. bevægelse i hverdagen i form af at kravle op og ned af taburet, sanglege, løbelege, yoga, boldlege, sansekasser, massage m.m.

Vi har meget optimale rammer for kropslig udfoldende, både inde og ude, ligeledes benytter vi nærmiljøet med skov.

Barnet benytter sanserne og kroppen hele tiden og det kan nogle gange være udfordrende. Fx når vi skal ind fra legepladsen og vi skal have tøjet af, her skal alle sanser i brug. Og når man så har mestret den kropslige udfordring, det er at få tøj af og på og man så skal have støvlerne af, som er våde og fyldt med jord - så udfordres barnets taktile sans.

Det er nemlig motorisk svært at få overtøjet på og af, og der skal en god tålmodighed til at få kroppen til at samarbejde med hovedet.

Vi har fokus på at skabe læringsmiljøer, der giver børnene mulighed for at udforske og eksperimentere med kroppen, da dette er med til at øge deres kropsbevidsthed. Vi giver barnet mulighed for at opleve krops- og bevægelsesglæde både i ro og aktivitet.

Børnene lærer meget gennem kroppen, det sagte er ikke altid vejen frem, da barnet har brug for at lære gennem kroppen og sanserne. Derfor benytter vi kroppen og sanserne i vores arbejde med børnene.

For at skabe gode betingelser for, at barnets krop og sanser udvikles, benytter vi os af mindre grupper. Her har den voksne mulighed for at støtte, guide og udfordre det enkelte barn samt være nærværende i samspillet og opfange hvis et barn skulle have nogle særlige udfordringer.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

I Kasserollen benytter vi os meget af at være udenfor, på legepladsen og i nærområdet (bl.a. skov). Vi har fokus på vind og vejr samt årstiderne (bladene falder, sneen er kold m.m.) som vi har dialog om og laver aktiviteter med. Fx har vi Congosnegle i Bulderby som børnene glædeligt passer og plejer eller vi tager på ture til skoven hvor vi bygger huler og undersøger skovbundens mange fund, eller vi tager på regnvejrstur og hopper i vandpytter.

I Kasserollen bruger vi ikke kun natur og science til at lave aktiviteter med udendørs, vi bringer den også indenfor til fx kreative aktiviteter, når vi hælder vand i kop, leger med sæbebobler og når vi planter noget hvis udvikling vi følger, bringer sne med indenfor og ser det smelte m.m.

Vi arbejder også med fokus på bæredygtighed, fx projekt affaldssortering, aktiviteter med genbrugsmaterialer m.m.

I Kasserollen har vi nogle frugttræer og bærbuske, som vi følger udviklingen af hver sommer og glæder os til at kunne spise, eller få lov at smage på, inden de er helt klar og derfor meget sure. Vi har også en bedsteforældredag, hvor der plantes blomster i alle afskygninger, som vi efterfølgende bruger meget tid på at vande og passe.

Om sommeren benytter vi os meget af at lege med og i vand samt eksperimentere med vandet og dets kunnen.

Vi arbejder med matematisk opmærksomhed i rutiner og aktiviteter.

I Kasserollen understøtter vi barnet i at have en nysgerrig og eksperimenterende tilgang til mennesker, samfund og natur.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

I Kasserollen skal børnene introduceres til de forskellige normer og værdier som samfundet indeholder. Hertil er vi en meget mangfoldig institution, som rummer mange forskellige kulturer – både blandt personale og børn. Dette ser vi som en ressource og som en mulighed for at få kendskab til andre kulturer, normer, værdier og traditioner. Derudover skaber vi et læringsmiljø med dette, således, at det understøtter barnets lyst til at udforske kulturel forskellighed med nysgerrighed og undren.

I Kasserollen har vi nogle traditioner som børnene får kendskab til og er deltagende i, år efter år. Dette indebære bl.a. fredagssang med hele huset, bedsteforældre/blomsterdag, fejring af Kasserollens fødselsdag, julefest, sommerfest m.m. Derudover deltager Kasserollen også i kultursamarbejder.

I Kasserollen giver vi børnene mulighed for at benytte sig af forskellige materialer, medier og redskaber, da det er med til at stimulere deres nysgerrighed, kreativitet og fantasi.

Personalet i Kasserollen skaber et læringsmiljø der formidler glæden med og ved æstetiske og kulturelle oplevelser.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

I Helsingør Kommune har vi arbejdet med Kvalitet i Dagtilbud og sammen med det lovpligtige tilsyn er det blevet besluttet at benytte KIDS’ observationsmateriale, til at forbedre den pædagogiske kvalitet og dermed børnenes mulighed for at udvikle sig til livsduelige individer. Dette materiale fokuserer bl.a. på det fysiske læringsmiljø, relationer og samspil, deltagelse og medindflydelse m.m. KIDS materialet benyttes, som en metode til at evaluere alle hverdagens aspekter, og herefter blive klogere på hvad vi kan gøre bedre.

Vi er godt i gang med etableringen af en evalueringsskultur og det er en dynamisk proces. Vi arbejder med at skabe en systematisk og let tilgængelig evalueringsskultur, der sikrer at vi lærer af processen og kan benytte evalueringen til videreudvikling. Vi vil skabe en skabelon til evaluering af praksis og praksisfortællinger, med beskrivelse af hændelse, hvad man vil gøre fremover m.m.

I Kasserollen har vi til hensigt at skabe en evalueringsskultur, der støtter op om det gode i og forbedre læringsmiljøerne, således at det er til gavn for børnene. Børneperspektivet skal være for øje, når vi evaluerer.

Evalueringsskulturen vil rumme plads til nysgerrighed, udfoldelse og tillid.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi har ikke lagt en konkret plan for evalueringen af den pædagogiske læreplan, men forventer at medarbejderne er involverede heri. Derudover står vi over for en stor omstrukturering af Kasserollen, da to afdelinger bliver til tre teams, så vi forventer at der ligeledes skal omstruktureres i den pædagogiske læreplan.

BILAG 1 – Læring gennem hele dagen – Mindstegruppen

Når jeg kommer om morgenen er det en overgang fra hjemmets trygge rammer til Kasserollens store verden, og her mødes jeg oftest af mine venner.

Så øver jeg mig på at mærke egne grænser – har jeg lyst til at lege med det samme, eller vil jeg gerne sige ordenligt farvel til mor/far? Måske vil jeg gerne sidde hos en voksen, mens jeg vinker farvel, eller måske har jeg brug for mors/fars hjælp til at mærke efter og få sat ord på.

Og de børn, der allerede er mødt ind, øver sig på at se og mærke, om deres venner bliver glade for at de kommer eller om de udstråler, at de gerne lige vil 'lande først'. De har oftest brug for hjælp til at se det (fra en voksen, eller evt. det andet barns forældre).

Når afskeden så er overstået, skal der leges. Hvordan finder jeg noget at lege med, nogen at lege med, eller hvordan kommer jeg ind i en allerede etableret leg? Det kan være rigtig svært, og her kan jeg nogle gange have brug for hjælp fra en voksen.

Efter legen skal vi have samling. Endnu en overgang, hvilket jeg kan have svært ved og kan have brug for hjælp til at klare. Jeg skal afslutte det jeg har gang i og rydde op. Og det øver vi os rigtig meget på i Kasserollen – for det ER altså ikke lige så sjovt at rydde op, som at rydde frem.

Til samling skal jeg øve mig på at kravle op på min plads og blive siddende, spise uden at fjolle alt for meget, og lytte til de andre. Nogle gange vil jeg rigtig gerne fortælle noget, men jeg skal også øve mig på, at de andre børn også skal have mulighed for, at tale med den voksne/de andre børn. Til samling øver jeg mig også rigtig meget i at vente på tur, når der er mange børn der skal have mad og vand, og det kan nogle gange godt være rigtig svært, og så har jeg brug for at den voksne minder mig om, at de andre børn også skal have mad.

Herefter skal vi lave 'voksenbestemte' aktiviteter – det er endnu en overgang og den kan jeg også have brug for hjælp til at klare.

De voksne i Kasserollen har en masse mål ift. hvad de gerne vil lære os, i den tid vi går her – og meget gerne i samarbejde med vores forældre. Og det er det de 'voksenbestemte' aktiviteter tager udgangspunkt i.

Det, som de voksne er optaget af, at vi skal lære er alle de kompetencer der skal til, for at vi kan klare os optimalt i den verden, vi er sat i:

- Vi skal lære at blive selvhjulpne, fordi det øger vores selvstændighed, når vi ikke er afhængig af, at en voksen SKAL hjælpe os, og det styrker vores selvværd, når vi kan klare os selv (det man kan selv, skal man selv).
- Vi skal lære at modtage og forstå en enkelt og kollektiv besked, fordi læring er betinget af, at man formår at rette opmærksomheden mod det væsentlige i en given situation – dvs. at de voksne lære os at være opmærksomme.
- Vi skal lære at kunne koncentrere os om en given opgave/aktivitet – her er opmærksomhed også en væsentlig kompetence.
- Vi skal lære at vente på tur. Det er meget svært for os – men vi øver os hver eneste dag.
- Vi skal lære at sige til og fra. For at kunne det er det vigtigt med selverkendelse. Udvikling af selverkendelse starter allerede i mindstegruppen, for det er vigtigt at man kan mærke sig selv

og egne grænser. Det lærer vi ved, at der er velmenende voksne omkring os, som vil hjælpe os med at sætte ord på de følelser og intentioner vi har.

- Vi skal lære at kunne tilsidesætte egne behov.
- Vi skal lære at være en del af fællesskaber.
- Vi skal lære at skabe venskaber til andre børn.
- Vi skal lære at løse konflikter. Især det med konflikter kan fylde meget i vores hverdag og bevidsthed, og det er noget de voksne hjælper os meget med i løbet af en dag. Konflikter kan være noget, som er svært at håndtere for alle – uanset alder og det er højst sandsynligt noget man må arbejde med livet igennem. De voksne forsøger at lære os empati. Dvs. at de forsøger at lære os at SE de andre børn og deres hensigter – se at de bliver kede af det over at blive slået/få taget sit legetøj fra sig, som vi selv bliver – men når man kun går i mindstegruppen er det godt nok meget svært! En del af det at løse konflikter er at kunne forhandle og gå på kompromis – og det er noget vi bruger rigtig meget tid på at øve os på.

Når vi er færdige med dagens aktiviteter, skal vi samles i gruppen. Her skal der vaskes hænder og evt. synges et par sange. Så skal madvognen hentes, og her får vi nogle gange mulighed for at gå med – det er bare det bedste.

Så skal vi ind spise – det er dejligt for jeg er som regel ret sulten på det tidspunkt. Når vi spiser, øver jeg mig på at sidde forholdsvis pænt, spise uden at fjolle for meget, spise med bestik, lytte til hvad de andre fortæller og vente på tur. De største børn i mindstegruppen øver sig også på at smøre sine egne madder/øse maden op i tallerkenen, at dække bord og huske at rydde op efter sig selv, når man er færdig med at spise.

Efter frokost skal vi sove, men inden da skal vi have skiftet vores ble – og her skal vi igen øve os i at vente på tur. De største børn øver sig også i at tage tøjet af, da de sover indenfor og det kan godt være rigtig svært nogle gange, og så har man brug for hjælp fra en voksen. Så vi øver os også på at bede om hjælp, i stedet for at blive sur/ked af det.

Når jeg vågner fra min lur er det rigtig hyggeligt at sidde lidt hos de voksne og vågne helt. Herefter bliver der leget, hygget, givet mad til dem som sov henover frokosten m.m.

Når de fleste børn er stået op, skal vi have noget eftermiddagsmad, som oftest består af grøntsager og brød med smør. Dette er endnu en overgang (dem har vi rigtig maaaaaange af i løbet af en dag) og derfor kan det også nogle gange være lidt svært at slippe legen.

Middagsstunden og eftermiddagsmaden er en hyggelig stund, hvor der snakkes og de voksne hygger med os.

Derefter er der 'fri leg' og så begynder de fleste børn så småt at blive hentet.

At blive hentet er endnu en overgang for mig. Nogle dage går det uden udfordringer, men andre dage kan det være en svær overgang. Måske har jeg savnet min mor/far ekstra meget den dag eller måske synes jeg bare ikke, at jeg lige er klar til at blive hentet..... og så kommer min mor/far, og de har måske travlt og beder mig skynde mig. Og måske er der pludselig en voksen, som har en vigtig besked til mor/far, og så er de ikke klar når jeg er klar.... og så mister jeg ærlig talt tålmodigheden med de voksne!! For jeg er træt, måske sulten og i hvert fald fyldt op med indtryk og alt det jeg har øvet mig på, siden jeg blev afleveret i morges.

Ting de voksne laver – udover almindelige pædagogiske aktiviteter:

Læseleg – et forløb på to uger, som bliver tilbudt de børn, som har brug for at få udvidet deres ordforråd. Der skal konstant være gang i mindst ét forløb.

Sprogvurderinger – alle børn skal sprogvurderes mindst to gange i deres Kasserolleliv

Pædagogmøder/stuemøder – hver mandag mødes mindst én pædagog fra hver stue (eller en hel stue) og her bliver ugen planlagt samt der er pædagogisk sparring og det er også her vi har mulighed for at orientere hinanden om samtaler eller børnesager vi har gang i.

Personalemøder – her mødes hele personalet efter institutionens åbningstid og her er der bl.a. info fra ledelsen, vi laver årshjulet, drøfter forskellige pædagogiske emner m.m.

Bestyrelsesmøder – her har forældre mulighed for at få indsigt i Kasserollens drift samt pædagogiske arbejde. Der deltager en personalerepræsentant fra alle teams.

TFmøder – en gang om måneden har personalet mulighed for at få sparring fra andre fagpersoner (det kan være talepædagog, fysioterapeut, psykolog, socialrådgiver eller sundhedsplejerske) – TF står for 'Tværfagligt Forum'

Indstillinger – personalet skal lave elektroniske indstillinger hver gang de ønsker sparring fra TF, ønsker fagpersoner tilknyttet et barn, foretage underretninger, handleplaner o.s.v.

TRmøder – i Kasserollen har vi en tillidsrepræsentant for pædagoger og én for medhjælperne. De går til møder hver måned på rullende dage kl 9-12

3 mdrs samtaler – vi tilbyder forældresamtaler til alle forældre når deres børn har gået her et stykke tid

Forældresamtaler – personalet stiller sig til enhver tid til rådighed til samtaler

Overleveringssamtaler – En samtale hvor personale fra begge grupper er til stede, i forbindelse med skift fra en gruppe til en anden.

Forberedelse – Vi skal planlægge og forberede møder, samtaler, pædagogiske aktiviteter, arrangementer (jul/sommerfest/ture m.m.) og har også nogle gange brug for ad hoc sparring ift. opståede situationer.

Dokumentation – Billeder, opslag, skrivelser til forældre m.m.

Uddannelse – Vi er så heldige nogle gange, at vi får uddannelse eller kurser

Netværksmøder – Nogle gange skal de voksne mødes med mange andre faggrupper for at de således kan hjælpe os bedst muligt.

Alle disse nævnte opgaver (samt almindelige, daglige, praktiske opgaver såsom opvask, oprydning, opfyldning af bleer, sæbe, toiletpapir osv., bestilling af varer og tøjvask) indgår i pædagogens arbejdsopgaver og arbejdstid – dvs. hvis man er ansat på 30 t/ugen så skal tiden fordeles mellem de opgaver og kerneopgaven (som er os børn).

BILAG 2 – Læring gennem hele dagen – Mellemgruppen og Storegruppen

Når jeg kommer om morgenen er det en overgang fra hjemmets trygge rammer til Kasserollens store verden, og her mødes jeg ofte af mine venner.

Så øver jeg mig på at mærke egne grænser – har jeg lyst til at lege med det samme, eller vil jeg gerne først sige ordentligt farvel til mor/far? Jeg har måske brug for mors/fars hjælp til at mærke efter og få sat ord på.

Og de børn, der allerede ER mødt ind, øver sig på at se og mærke, om deres venner bliver glade for, at de kommer og hilser - eller om de udstråler, at de lige gerne vil 'lande først'. De har nok brug for en voksens hjælp til at se det (evt det andet barns forælder)

Når så afskeden er overstået skal der leges.

Hvordan finder jeg mine venner og hvordan kommer jeg ind i en eventuelt allerede etableret leg? Det kan være rigtig svært og her kan jeg nogle gange godt have brug for hjælp fra en voksen.

Derefter skal vi lave 'voksenbestemte' aktiviteter – det er endnu en overgang og det kan jeg godt have det lidt svært med og har måske brug for hjælp til at klare det.

Jeg skal afslutte det jeg har gang i og rydde op – og nogle gange skal jeg endda rydde noget op jeg ikke selv har leget med.... Og det at rydde op er noget vi øver os meget på i Kasserollen – for det ER altså ikke lige så sjovt som at rydde det frem!

De voksne i Kasserollen har en masse mål ift hvad de gerne vil lære os i den tid vi går her – og meget gerne i samarbejde med vores forældre.

Det, som de voksne er optaget af, at vi skal lære er alle de kompetencer der skal til, for at vi kan klare os optimalt i den verden vi er sat i:

- Vi skal lære at blive selvhjulpne fordi det øger vores selvstændighed, når vi ikke er afhængig af, at en voksen har tid til at hjælpe os og det styrker vores selvværd, når vi kan klare os selv (det man kan selv, skal man selv).
- Vi skal lære at modtage og forstå en enkelt og kollektiv besked, fordi læring er betinget af, at man formår at rette opmærksomheden mod det væsentlige i en given situation (i skole-sammenhæng er det AFGØRENDE, at man evner dette). Dvs de voksne skal lære os at være OPMÆRKSOMME.
- Vi skal lære at kunne koncentrere os om en given opgave/aktivitet – her er opmærksomhed også en væsentlig kompetence.
- Vi skal lære at vente på tur. Det er meget meget svært for os – men vi øver os hver eneste dag.
- Vi skal lære at sige til og fra. For at kunne det er det vigtigt med selverkendelse. Det er vigtigt at man kan mærke sig selv og egne grænser. Det lærer vi ved, at der er velmenende voksne omkring os, som vil hjælpe os med at sætte ord på de følelser og intentioner vi har.
- Vi skal lære at kunne tilsidesætte egne behov.
- Vi skal lære at skabe venskaber til andre børn.
- Vi skal lære at løse konflikter. Især det med konflikter fylder meget i vores hverdag og bevidsthed og det er noget de voksne hjælper os meget med i løbet af en dag. Konflikter er noget, som kan være svært at håndtere for alle - uanset alder og det er højst sandsynligt noget man må arbejde med livet igennem. De voksne forsøger at lære os empati. Dvs. at de forsøger at lære os at se de andre børn og deres hensigter - se, at de bliver kede af det over at blive slået/få taget sit legetøj fra sig, som vi selv bliver - men når man kun går i børnehaven er det godt nok meget svært! En del af det at løse konflikter er at kunne forhandle og gå på kompromis - og det er noget vi bruger rigtig meget tid på at øve os på.

Samling: Vi har alle samling hver dag – men det er forskelligt fra gruppe til gruppe hvornår på dagen det er. For nogle af os virker det bedst at have samlingen omkring kl 9-9:30 og for andre af os er det bedst lige inden frokost. Formålet med samling: Her øver vi os på at se hinanden, se os som en gruppe som helhed og samtidig se os selv som et selvstændigt individ som er del af en gruppe.

Frokost: Det er dejligt - for jeg er som regel ret sulten på det tidspunkt. Når vi spiser skal jeg øve mig på at sidde forholdsvis pænt, spise uden at fjolle alt for meget, lytte til hvad de andre fortæller (de lytter nemlig til hvad jeg fortæller) og hjælpe hvis nogen feks beder om vandet. Det kan godt være, at jeg ikke altid har lyst til at række en af de andre kanden med vand – så har jeg brug for en voksen til at minde mig om, at jeg også nogle gange selv har brug for hjælp.

Efter frokost skal vi ud og lege – dvs, at nu er det tid til at gå på toilettet og tage tøj på. På toilettet skal jeg øve mig i at vente på tur..... det er ikke altid lige sjovt at skulle vente på tur! Når jeg har været på toilettet og vasket hænder skal jeg til at tage alt mit overtøj på. Her skal jeg øve mig på rigtig mange ting. For det første skal jeg øve mig på at holde fokus på opgaven. Det kan være rigtig svært, når garderoben er fuld af børn og voksne – så nogle gange har jeg brug for rigtig mange påmindelser og endda kan jeg have brug for at blive guidet trinvis igennem for at lære rækkefølgen af det jeg skal. Nogle gange har jeg også brug for rigtig meget hjælp hvis ikke mine forældre har øvet det så meget med mig hjemmefra. Det kan godt være svært selv at få jakken på eller få skoene på hvis ikke jeg har lært hvordan.

Nu fik jeg ENDELIG alt mit tøj på så NU vil jeg altså gerne ud!! Men så skal jeg vente IGEN..... på, at en voksen har tid til at gå med mig ud. Det er ikke altid muligt for mig at vente uden at komme til at drille én af mine venner så de bliver sure på mig og driller igen og pludselig er vi uvenner og de voksne irrettesætter mig..... Det er også møg irriterende, at de voksne har så travlt med at rydde op på stuen efter frokost, skifte bleer, gøre sovebørn klar og hjælpe alle de børn som har svært ved at tage sit tøj frem og få det på.

Men til sidst er alle klar til at gå ud og SÅ myldrer vi ud..... Nogle gange har jeg allerede på forhånd aftalt hvem jeg skal lege med og hvad vi skal lege og andre gange skal jeg finde ud af det når vi kommer ud. Her er det altid rart med hjælp fra en voksen. Den voksne kan hjælpe mig med at finde ud af HVEM jeg vil lege med og HVORDAN jeg får spurgt.

Når vi leger er det ofte, at de voksne godt kan lide at observere os fordi det fortæller dem noget om, hvor vi er i vores udvikling, og hvad vi er optaget af. Det er også når vi leger frit, at vi får øvet os i de færdigheder vi tilegner os (både hjemme og i de planlagte pædagogiske aktiviteter i Kasse-rolle)

Når vi har leget på legepladsen er det tid til at skulle spise eftermiddagsmad – endnu en overgang (dem har vi rigtig maaaange af løbet af en dag).

Derefter er der 'fri leg' – enten ude eller inde – og de fleste børn begynder så småt at blive hentet.

At blive hentet er endnu en overgang for mig. Nogle dage går det uden udfordringer, men andre dage kan det være en svær overgang. Måske har jeg savnet min mor/far ekstra meget den dag, eller måske synes jeg bare ikke, at jeg lige er klar til at blive hentet..... og så kommer min mor/far og har måske travlt og beder mig skynde mig. Og måske er der pludselig en voksen, som har en vigtig besked til mor/far, og så er de ikke klar når jeg er klar.... og så mister jeg ærlig talt tålmodigheden med de voksne!! For jeg er træt, måske sulten og i hvert fald fyldt op med indtryk, og alt det jeg har øvet mig på siden jeg blev afleveret i morges.

Ting de voksne laver – udover almindelige pædagogiske aktiviteter:

Læseleg – et forløb på to uger, som bliver tilbudt de børn, som har brug for at få udvidet deres ordforråd. Der skal konstant være gang i mindst ét forløb.

Sprogvurderinger – alle børn skal sprogvurderes mindst to gange i deres Kasserolleliv

Pædagogmøder/stuemøder – hver mandag mødes mindst én pædagog fra hver stue (eller en hel stue) og her bliver ugen planlagt samt der er pædagogisk sparring og det er også her vi har mulighed for at orientere hinanden om samtaler eller børnesager vi har gang i.

Personalemøder – her mødes hele personalet efter institutionens åbningstid og her er der bl.a. info fra ledelsen, vi laver årshjulet, drøfter forskellige pædagogiske emner m.m.

Bestyrelsesmøder – her har forældre mulighed for at få indsigt i Kasserollens drift samt pædagogiske arbejde. Der deltager en personalerepræsentant fra alle teams.

TFmøder – en gang om måneden har personalet mulighed for at få sparring fra andre fagpersoner (det kan være talepædagog, fysioterapeut, psykolog, socialrådgiver eller sundhedsplejerske) – TF står for 'Tværfagligt Forum'

Indstillinger – personalet skal lave elektroniske indstillinger hver gang de ønsker sparring fra TF, ønsker fagpersoner tilknyttet et barn, foretage underretninger, handleplaner o.s.v.

TRmøder – i Kasserollen har vi en tillidsrepræsentant for pædagoger og én for medhjælperne. De går til møder hver måned på rullende dage kl 9-12

3 mdrs samtaler – vi tilbyder forældresamtaler til alle forældre når deres børn har gået her et stykke tid

Forældresamtaler – personalet stiller sig til enhver tid til rådighed til samtaler

Overleveringssamtaler – En samtale hvor personale fra begge grupper er til stede, i forbindelse med skift fra en gruppe til en anden.

Forberedelse – Vi skal planlægge og forberede møder, samtaler, pædagogiske aktiviteter, arrangementer (jul/sommerfest/ture m.m.) og har også nogle gange brug for ad hoc sparring ift. opståede situationer.

Dokumentation – Billeder, opslag, skrivelser til forældre m.m.

Uddannelse – Vi er så heldige nogle gange, at vi får uddannelse eller kurser

Netværksmøder – Nogle gange skal de voksne mødes med mange andre faggrupper for at de således kan hjælpe os bedst muligt.

Alle disse nævnte opgaver (samt almindelige, daglige, praktiske opgaver såsom opvask, oprydning, opfyldning af bleer, sæbe, toiletpapir osv., bestilling af varer og tøjvask) indgår i pædagogens arbejdsopgaver og arbejdstid – dvs. hvis man er ansat på 30 t/ugen så skal tiden fordeles mellem de opgaver og kerneopgaven (som er os børn).

BILAG 3 – Forberedelse til skole

Hvad er formålet med forberedelse til skole?

Formålet er at forberede børnene (og forældrene) på det kommende skole/SFO liv for at give dem så god en overgang som muligt.

2 vigtige ting som børnene skal formå inden skolestart er:

- **At kunne rette opmærksomheden mod det væsentlige i en given situation.**
- **At kunne samarbejde med en anden om noget tredje.**

Når man formår at rette opmærksomheden mod det væsentlige i en situation – så hører/ser man det væsentlige og har dermed de bedste forudsætninger for at huske og lære. At kunne samarbejde med en anden om noget tredje er en væsentlig social kompetence som man har brug for i skolen samt i livet generelt.

For at øve disse færdigheder vil vi støtte dem i de gode relationer til hinanden.

Samt styrke dem i at:

- Kunne lytte og tale respektfuldt til hinanden
- Kunne respektere hinanden og hinandens grænser
- Kunne samarbejde
- Kunne koncentrere sig kortere tid ad gangen
- Kunne modtage en kollektiv besked
- Kunne forhandle/være fleksible
- Kunne acceptere hinandens forskelligheder

Alt dette vil vi øve når vi har samling, gruppearbejde, kreative aktiviteter, praktiske opgaver samt ture ud af huset.

Det er vigtigt, at I er opmærksomme på, at jeres børn nu er nogle af de store og selv kan en masse ting.

Som grundregel skal et barn gøre de ting det selv kan. Så som selv at bære sin taske, hænge sit tøj på plads osv – således ved de hvad de har med og hvor det er.

Det er også nu, at I skal øve at klare toiletbesøg selv (tørre sig efter endt besøg) og i det hele taget være så selvhjulpen som muligt – dette vil øge deres selvtillid samt gøre dem mere robuste til at klare det nye kapitel i livet.

BILAG 4 – LØFT

LØFT

Her i Kasserollen benytter vi os af LØFT når vi har forældresamtaler fordi vi arbejder med tidlig indsats. LØFT er det kommunale redskab vi skal benytte til at fokusere på løsningen af udfordringer inden de har udviklet sig til store udfordringer.

LØFT - Løsningsfokuseret tilgang:

- Formulering af et problem/udfordring har betydning for barnets/forælders arbejde med at skabe forandringer.

Vi har fokus på hvorledes vi italesætter en udfordring.

'I nogle situationer slår han' fremfor *'han slår altid'*.

Det første udsagn giver plads til alle undtagelserne samt en undren/nysgerrighed 'Hvad er det der gør, at han IKKE slår i visse situationer?'

'I nogle situationer viser han tegn på mistro i børnehaven' fremfor *'Han trives ikke i børnehaven'*

'Lad os være nysgerrige på hvilke situationer han udviser tegn på trivsel'

Barnets/forælders 'fortælling' skal ændres til at omhandle det, som går godt.

- Udvikling sker gennem fokus på succeser, undtagelser, ressourcer og kompetencer og ikke gennem bearbejdelse af tidligere hændelser.

- Intet problem er konstant - der er altid undtagelser fra problemet.

Vi fokuserer på undtagelser fra problemet. Hvornår/hvor ofte er det vi ser den ønskede adfærd?

- Barnet/forælderen er ekspert i eget liv og har iboende ressourcer og potentiale.

Løsningen skal findes i samarbejde med barnet/forælderen

- Barnets/forælders forandringsarbejde orienterer sig mod dennes ønskede fremtid og kan hele tiden ændre sig.

- Små forandringer i ét område af barnets/forælders liv kan føre til større forandringer på andre områder- en domino effekt.

- Perspektivet i samtaler og møder er fremtidsorienteret og centrerer sig om barnets/forælders skridt i retning af den ønskede fremtid.

Såfremt ovenstående giver anledning til spørgsmål inden samtalen er I meget velkomne til at tage kontakt til kontaktpædagogen.